

Petsay

Pagtanom ha Gawas o Mahawan nga Lugar

Ngaran han Tanom: Brassica (Pamilya han Repolyo) – Repolyo, broccoli, cauliflower ngan pechay

Pagliwan-liwan han Tanom

Kahuman ha pagtanom hin petsay, liwani ine hin cucurbits, letsugas, hulagtob, kamatis, tarong, ngan mais. Likaye an pagbalik pagtanom han repolyo, broccoli o cauliflower ngan petsay kahuman ha panguha/panharbes hine.

Klima ngan Kalidad han Tuna nga Tatamnan

An labing maupay nga kapas-on/temperatura para ha pagtubo aada ha 18-20 °Centigrado. An petsay naayon pagtubo ha tuna nga maupay an paghuphop/pagsalopsop han tubig, matambok ngan damu an *organic matter*. Dire ine maupay patubon ha mga tuna nga maaslom. An maupay nga kaaslumon han tuna ha pagtanom han petsay kay aada ha 5.5 kutob ha 16.5 ngan dire gud ine maubos ha 4.5 an pH.

Pag andam ha Tuna nga Tatamnan

Araduha ngan kagkaga an tuna nga pagtatamnan makaduha para mapusak/madugmok an mga buk-ol nga tuna, mapatag ine ngan matanggal an mga banwa/siot.

Andama an hinabok nga saburan nga usa ka metro an kahalapdon nga mayda tunga ha metro an kaharayo kada

usa. Ha mga ubos ngan medyo dire hataas an lebel han tuna, an hinabok nga tatamnan kay kinahanglan tunga ha metro an kahalapad ngan 20-30 sentimetro an kahataas.

Pag-andam ha tuna nga tatamnan gamit an traktor

Paghimo gihap hin kanal nga maserbe nga agian han tubig ha kada ligid han tuna nga tatamnan.

Butangi hin compost nga abono basi ha agronomy table, ngan bis-igi hin maupay an mga hinabok nga tuna para ine mahulos ngan maandam ha pagtanom. Pataga an tuna gamit an kagkag (rake). Ha duha ka tudling kada hinabok, pagbuho hin taramnan nga an kahalarom parehas ha tray nga gintamnan ngan mayda 25 sentimetros an kaharayo ha kada punoan hine.

Pagtanom

An mga seedling/tanom nga ginhinay-hinay nga ginbulad ha sirak han adlaw ngan hinay-hinay nga gin-ibanan an tubig nga ginbis-ig, maresulta ine ha pagkalaya han mga tanom, pwede na itanom kon mayda na 3-4 ka dahon dahon (kasagaran 2-3 ka semana tikang ha pagtalpok han liso). Bis-igi gihap an mga tanom ha dire pa ine tanggalon ha tray nga gintalpokan para itanom. Ayaw gihap pagkalimti pagbis-ig hin maupay an hinabok nga tuna nga pagtatamnan.

Ha mga hataas nga elebesyon, itanom an petsay ha 35-40 sentimetro an kaharayo nga mayda tulo ka tudling ha 0.75- 1 metro an kahalapad han hinabok nga tuna.

Paghimo gihap hin kanal nga maserbe nga agian han tubig ha kada ligid han gintamnan nga tuna. Itabom gihap an mga petsay ha kulop o dira ngani ha sayo han aga kon malindong pa ngan matugnaw an palibot. Pagbuho gihap ha tuna nga pagtatanman nga an kahalarom parehas ha tray nga gintanman hine, butangi hin abono ha kada buho ngan isagol ine ha tuna para an mga gamut han tanom dire direkta nga maigo han abono. Ibalik gihap pagpundok an tuna nga kinabkab didto ha punoan han tanom ngan hinaya an pagduon para maupay an kabutang han mga tanom ngan ha sugad hine nga paagi mapatag an tuna palibot ha tanom. Bis-igi dayon kahuman ha pagtanom para matadong an kabutang han gamut didto ha tuna. Bis-igi gihap hin *fungicide* an mga bag-o nga tinanom kon kinahanglan.

Pagkontrol han Banwa

Padayuna nga waray banwa an tuna nga gintamnan labi nagud ha panahon nga gudti paan mga tanom hine. Kon tumubo an mga banwa, ine pwede tanggalon pina-agi ha paggiho o pag-aplay hin pamatay hin banwa kon kinahanglan.

Pwede gihap butangan hin pantabon an tuna (mulching) tikang ha mga baya/bilin ha umahan parehas ha panit ngan uhot han humay, para mapugngan an pagtubo han mga banwa hine ngan mapreserba an tubig.

Panharbes/Panguha

Kuhaa an petsay tulo ka semana human ha pagtanom o kon 30-40 ka adlaw na tikang ha pagsabod han liso. Para mamenosan an pagkadunot ngan pagka-alkanse human ha panguha, kuhaa an petsay ha kulop o sayo han aga. Hugasi an nakuha nga mga petsay, kuhaa an dire na kinahanglan nga mga dahon. Ilain an mga nakuha nga

petsay depende ha kadako ngan isulod an mga naharbes nga tanom ha madig-on nga surodlan nga mayda buho ha kada ligid hine para makahungaw an kapaso.

Burohaton kahuman ha Panguha

Kon ini nakuha na, an petsay kay dali la nga madunot kon itandi ha aada pa ine ha punoan. Ine gud an imo angay nga buhaton ha mga nakuha nga petsay.

Petsay nga gintanom ha mahawan nga lugar/dapit

Panguha han Petsay ha Umahan

1. **Kuhaa** kon matugnaw naan panahon sayo ba ha aga o kulop.

2. **Ibutang** an mga nakuha nga petsay harayo ha sirak ha labing dali nga panahon pagkatima maharbes.
3. **Tanggala** an mga dunot ngan masakiton nga mga dahon tungod kay maka apekto ine ha ka presko han petsay.
4. **Ilain-lain** an mga nakuha nga petsay. Paglain gihap hin aada ha pinaka maupay nga tubo han tanom. Ilain an mga gudti ngan dagko nga mga bunga ngan isulod ha iba o bulag nga mga surodlan.
5. **Hinaya** an pagsulod han mga petsay ha karton nga mayda buho nga kahungawan ngan plastik nga karton para ha sugad hine nga paaggi mamenosan an pagkadunot han petsay ngan magpabilin ine nga presko. An pagkapundo ha kinuha, maresulta gud ha pagmenos han panahon nga ine mapuslan pa, makaon ngan pag ubos han kalidad.
6. **Ipadara** an nakuha ngadto ha merkado ha labing dali nga panahon human ha panguha/panharbes.

7. **Monitora:** kitaan kon gin-ano pag-abot han imo nakuha nga petsay didto ha merkado ngan permi nga paninguhaa nga mapaupay pa an kalidad han imo petsay ha pag-abot hine ha merkado.

Mga Angay Pa Nga Buhaton

Kahuman ha pinaka-urhi nga panguha han petsay, an mga tanom kinahanglan gud nga tanggalon. Araduha gihap an tuna para malikayan an pagdamu ngan pagkanap han mga insekto ngan sakit didto ha iba pa nga tanom. Ine nga mga butang kinahanglan gud nga pagbuhaton.

Abono, Patubig, ngan Paglikay ha mga Peste ngan Sakit han Petsay

PERYOD HA PAGTUBO HAN PETSAY					
	Ha dire pa itanom	Pagbalhin han tanom	Pagtubo		Paggurang
Abono	Ha dire pa itanom, butangi daan hin abono an kada buho nga tatamnan ngan isagol ine ha tuna. Ha panahon ha pagtubo naha tanom, abonohi ine utro usa ka pulgada an distansya tikang ha punoan han tanom. Seguradoa gud nga dire maigo an dahon han tanom hin abono, para malikayan an pagkasunog hine. Dugang nga abono an ihatag ha tanom kada ika-duha kasemana labina ha panahon han panpamunga ngan kahuman panguha han bunga hine. Gamita ine nga basihan kon san-o ngan ano kadamu an pag-abono.				
San-o	Ha panahon han pagtanom	1 ka semana ha dire pa itanom.	2 ka semana human pagtanom	3 ka semana human pagtanom	Dugang pa nga pag-abono
kadamu	100 garmo nga rehistradong organiko nga abono ngan 10 gramo (16-16-16)	75 gramo nga calcium nitrate (19% Ca & 15,5% NO ₃) kada 16 litro nga tubig Bis-igi hin 150 mL kada tanom	150 gramo nga calcium nitrate (19% Ca & 15,5% NO ₃) kada 16 litro nga tubig	225 gramo nga calcium nitrate (19% Ca & 15,5% NO ₃) kada 16 litro nga tubig Bis-igi hin 150 mL kada tanom	

	N-P ₂ O ₅ -K ₂ O) kada tanom		Bis-igi hin 150 mL kada tanom		
Patubig	Pagsukol hin tubo nga gagamiton ha patubig nga amo an mabis-ig ha tanom kada tudling. Gamete hin tag-usa ka tubo kada tudling nga may buho nga 25 centimetro an kaharayo nga amo it maserbe nga awasan han tubig alang ha panbis-ig han mga tanom, pinakamaupay nga pama-agi nga hulson hin duro an tuna para makatubo gihap an gamut han pechay. An petsay kay dire nailob ha mamara nga tuna. Para malikayan an pagkalat han mga fungal nga sakit, bis-igi la kon aga, dire ha kulop				
		Bis-igi gihap an tanom kahuman, ibalhin an tanom hangtod nga an tuna mahulos hin duro.	Bis-igi kada 3-4 ka adlaw sulod ha upat kutob ha unom ka oras o hangtud nga mahulos nahin duro an tuna.	Bis-igi kada 3-4 ka adlaw sulod ha 4-6 ka oras o hangtud nga mahulos na hin duro an tuna. Ayaw paughi o pasobrahe hin tubig an tanom.	
Peste/ Insekto	Bantayi ngan obserbahi permi an mga tanom para malikayan an peste. Kita-a an mga udlot ngan an ilarom han mga dahon hine. An gin-aprobahan la nga panmatay han insekto o 'insecticide' an pwede gamiton sumala ha nakasurat ha botelya o ha produkto. Pusaka an bonay ngan kaba-kaba han alibangbang. Utda an gin-atake na hin peste nga mga dahon. Kuha-a an mga tir-as o ulod ha bunga ngan dahon nga masakiton ngan ilubong ine. Ayaw igburo-balhin an mayda na peste nga tanom para dire ine manapon.				
			Diamond back moth, caterpillars, flea beetle, silver leaf whitefly, aphids	Diamond back moth, caterpillars, flea beetle, silver leaf whitefly, aphids	Diamond back moth, caterpillars, flea beetle, silver leaf whitefly, aphids
Mga Sakit	Bantayi ngan obserbahi permi an mga tanom para masabtan gihap kon gin-atake na ine hin sakit. Gabuta an mga nasakit na nga tanom nga dire na pwede matambalan ngan maghinay ha pan-utod han mga sanga ngan iba pa nga parte han tanom nga gin-atake na han peste. Hugasi permi an ginamit ha pag-utod ha kada tanom para malikayan an pagbalhin-balhin han sakit. An 'bacterial wilt' ngan 'blight pwede makuha tikang ha ginamit ha pag-utod han tanom. Ibutang ha plastic nga surudlan an inutod nga parte han tanom nga natapnan na hin sakit para dire na ine tumapon ha iba pa nga magtambok nga tanom ngan malikayan an pagkanap han sakit. Mga gin-aprobaran nga fungicides laan gagamiton nga aada nakabutang ha mga ginputsan o ginsudlan hine.				
			White leaf spot, white blister, downy mildew, alternaria leaf spots; damping-off, black leg; phorma leaf spot; clubroot, root rot, mosaic virus; bacterial spots; bacterial soft rot; black rot	White leaf spot, white blister, downy mildew, alternaria leaf spots; damping-off, black leg; phorma leaf spot; clubroot, root rot, mosaic virus; bacterial spots; bacterial soft rot; black rot	White leaf spot, white blister, downy mildew, alternaria leaf spots; damping-off, black leg; phorma leaf spot; clubroot, root rot, mosaic virus; bacterial spots; bacterial soft rot; black rot

Applied Horticultural Research Pty Ltd (AHR), the Australian Centre for International Agricultural Research (ACIAR) and NSW Department of Primary Industries (NSW DPI) make no representations and expressly disclaims all warranties (to the extent permitted by law) about the accuracy, completeness, or currency of information in this fact sheet. Users of this material should take independent action before relying on its accuracy in any way. Reliance on any information provided by AHR, ACIAR or NSW DPI is entirely at your own risk. AHR, ACIAR or NSW DPI are not responsible for, and will not be liable for, any loss, damage, claim, expense, cost (including legal costs) or other liability arising in any way from your use or non-use of information in this fact sheet, or from reliance on information AHR, ACIAR or NSW DPI provides to you by any other means.